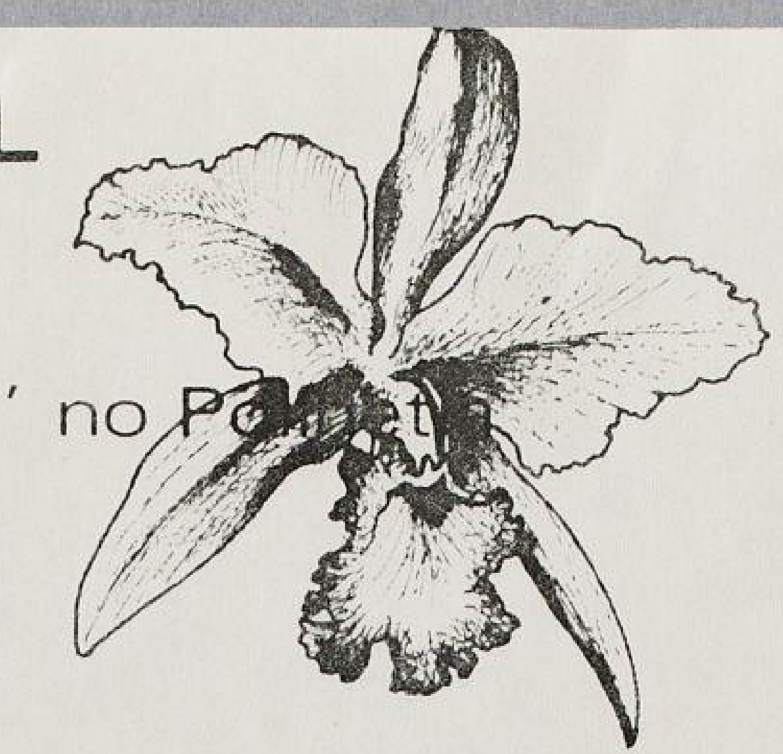

Marcel J. MANUEL

Taata Titau no te
"Centre Democratique" no Porinetia

Mono
Yves LAURENT

"NO TE HO'E PORINETIA I ROTO I TE PARAU TI'A HAU A'E E I ROTOI TE AUTAEA'ERA'A HAU A'E".

E to te fenua nei e,

Teie outou e tittauhia atu nei no te maiti i te ho'e Tepute no te tuhaa'a i te pae Hitiaa-o-terà (côte Est).

O vau nei o tei tape'a maite i te mau mana'o-ohipa hohonu a te Tenerara de Gaulle, e oia ato'a i te mau fa'anahoraa ohipa tumu no te oraraa huiraatira farani a te Peretiteni Valéry Giscard d'Estaing, teie au e ti'a atu nei i mua ia outou na - na nia i te aniraa a te u'i-api e rave rahi o te fenua nei, e ma te titeti - poritita-ore no te Hau Metua, e ma te titeti-poritita-ore no te Fenua nei.

E riro paha e rave rahi i rotopu ia outou na o tei ore i ite e o vai rà vau nei.

Oia mau, e ti'a rà ia'u ia faaite noa atu ia outou e e rave rahi matahiti to'u nohoraa i Porinetia nei e ua ta'atihia ho'i au na roto i te faaipoiporaa i te vahine no Tahiti e ua fanau tama e e mo'otua ato'a ho'i.

Atira ia parau !

Rave rahi ato'a rà tei mataro maita'i ia'u :

- *I vai na vau i nia i te ti'araa Peretiteni-mono no te Tomite-Turuutaa no te mau fa'ehau (Comité d'Assistance aux Soldats), no te mau nu'u ihitai (marins) e no te mau nu'u ou'a-fare-amarara (parachutistes) no Patitifa nei. E piti to'u na pu'e hoa no te fenua Matuita i roto i teie nei nu'u amarara.*
- *E mero-amui ato'a vau nei i roto i te fa'atupuraa i te mau pupu «Scouts de France».*
- *E mero-amui i roto i te fa'atupuraa i te mau ha'araa ohipa a te u'i-api no Porinetia nei (FOJEP)*
- *E mero-amui i roto i te fa'atupuraa i te mau rururaa a te mau Metua Tamarii Haapiiraa no te mau fare-haapiiraa fa'aroo (APEL)*
- *Ua haafeti'ahia vau i te feti'a hanahana no te U'i-Api e no te pae ma'ona (sports)*
- *Papa'i-parau rahi no te Totaiete Autaea'eraa Farani-Porinetia.*
- *Paruru Tao'a-haapono a te mau Ratere.*

O te apiti mai ia'u (mono), oia ia te taata ra o Yves Laurent :

E taata au-maitai-hia o Yves Laurent e te mau paoti reva-ohipa e te mau rave-ohipa iho, e oia ato'a e to ratou ra mau (syndicats) na roto i tona ti'araa Upo'o-fa'atere tahito no te pae raveraa ohipa no Porinetia.

- *E taata o tei iriti, o tei papa'i, i te mau Ture Raveraa Ohipa no te Repupirita Afirita Ropu e no te fenua Togo.*
- *Ua ha'afeti'ahia oia i te feti'a «Chevalier National de l'Ordre du Mérite», te feti'a no te «Mérite Social», te feti'a «Croix de Guerre», te feti'a no te mau taata Farani i horo-ora na Paniora atu, oia ho'i te «Médaille des Évadés de France par l'Espagne» e te feti'a «Étoile Noire du Bénin».*

teie ta'u tapura-ohipa totiare

No te mau taure'are'a :

Te Totaiete o te vaiiho noa i te mau taure'are'a ma te ohipa-ore, e riro ia ei Totaiete fa'ahapahia. Eita te fa'a'oromai e ore (pas de résignation), eita te mana'o maitai e tupu (pas de bonnes raisons) i mua i te fa'aearaa ohipa-ore (chômage) (Valéry Giscard d'Estaing, Porte de Versailles, 9 décembre 1978).

O te huru te reira no Porinetia i teie mahana. Aita roa te ti'araa o te mau taure'are'a e fa'aturahia nei. O ta'u ia e hina'aro nei i te ha'a, mai te peu noa atu e mana mai au i roto i teie maitiraa. E tutava mau à vau no te reira pae ma te autaho'e maitai e te feia ato'a o te ti'a nei no te U'i-Api (te mau pupu e rave rahi a te u'i-api, te mau Totaiete no te pae 'ite e no te pae ma'ona.

Te feia pa'ari :

Te ha'apapùraa ia i te paruru i ta vera ohipa i roto i te ho'e taime fifi roa e te titau i te moni maita'i no ta ratou raveraa ohipa.

Te mau vahine :

Ia ti'a ta ratou faito-moni-ohipa i te ohipa iho e ravehia ra e ratou, e ia au ho'i i te mau ha'amauraa Ture Ohipa, e ma te fafa maite i te mau hinaaro ta'a'e a taua mau metua vahine ra no te utuafare.

Te feia ruhiruhia :

Ia roa'a ia ratou te oraraa hau e te fana'o.

Te mau huma :

Ia roa'a i te mau utuafare o te mau huma te 'atuaturaa ta'a'e e te mau huma iho o te haere atu i te pa'ariraa.

pae oraraa maita'i

Te mau mea ato'a e tupu mai i mua ia tatou, e roa'a ia na roto i te itoito o te ta'ato'a e i roto i te mavete-au-maita'i o te hui-taata.

No te mau pù raveraa ohipa :

Ia fa'aitoitohia te pae aitarahuraa o te ha'apapu i te ruperuperaa no taua mau pù raveraa ohipa ra e o te ha'apapu ho'i i te fa'atupu i te raveraa ohipa api. Ahiri au e ti'a na i ni'a iteie toro'a e horohia nei, o te ohipa omua ia ta'u e ha'apa'o no te imi i taua rave'a ra i te pae faufa'a e ti'a ai i te Fenua nei ia ha'apapu i ta'u nei tapura-ohipa totiare.

No te feia rava'ai :

Te ho'e tauturu tu'utu'u-ore no te fa'ahaere i te mau ha'araa a te feia rava'ai e te imiraa i te mau rave'a api no te fa'ananearaa. I tupu iho nei te ho'e rururaa i rotopu i to ratou mai ti'a e te ho'e o te feia fa'atere no te ho'e ve'a ha'amaramarama no Farani i ni'a i taua tumu parau ra.

No te feia fa'a'apu :

Te ho'e poritita pae fa'a'apu aueue-ore e ora ai te ho'e pae rahi o te huiraatira.

No te mau hotera e te pae ratere :

Te ho'e poritita patuhia i ni'a i te mana'o rau e te maramarama e o te haere i mua ma te ha'apa'o i te mau tu'uraa mana'o a te Piha Tapiho'oraa e a te Fa'atereraa Ohipa rau.

No te pae hamaniraa tauiha'a rau o te Fenua :

Te imi i te rave'a hohonu no te mau hina'aro a taua mau rima-rave ra e te fa'aitoitoraa i roto i te mau opuaraa api.

No te fa'afaufa'a i te horo'araa uira api :

Ua tupu a'enei te tuatapaparaa parau no teie nei tumu-ohipa o tei ha'apa'ohia e te mau «mero no te Centre Démocrate Polynésien» e te ho'e o te mau Taiete rarahi farani no taua tuha'a ohipa ra e i ni'a i te ti'araa no te mau patireia ato'a.

Te parurura'a i te mau pù ha'apiiraa ato'a a te mau fa'aro'o e vai nei e o te ti'a roa e ia vai-ara-maite-hia.

Nahea rà i te rave-fa'aoti i teie nei tapura ? :

Na roto ia i te ho'e fa'atere-au-maita'i-raa i te mau faufa'a iho e vai nei i Porinetia.
Na roto i te fa'ati'araa i te mau fa'anahoraa ta'a'e e te pa'ari, e te fa'a'ohiparaa i te reira ma te turuhia mai e te huiraatira i roto i te mana'o aumaita'i e te taho'e.

Afata Tauturu :

Ta'a'e atu i te mau fare-moni ra, te vai ato'a nei te Afata moni-tauturu no te vetahi atu huru taata rava'i-ore. Aita e tumu imiraa moni to teie Afata. Te fà ('oti'a tumu) e hina'arohia : o te fa'a'ohie ia i te tauturu i te mau ta'ata rava'i-ore i te pae faufa'a-moni.
No Porinetia iho te Fa'atereraa no taua Fa'anahoraa ra. I teie mau ava'e i mua nei, e tonohia te ho'e ihotaata no te fenua nei i Farani no te ha'api'i maita'i e te aporaa mai i te ite no taua fa'atereraa ohipa ra.

Fa'atupuraa i te ho'e auraa pae faufa'a Farani e Canada :

O te ho'e ia Afata o te apiti mai i te Afata Tauturu, oia ho'i Afata i roto i te mana'o turu i te taata ri'iri'i na roto i te rave-amui-raa e te Afata Tauturu. Tumu ohipa no te reira : Ia ti'a i te feia ri'iri'i e te rava'i-ore ia haere atu i taua Afata Tauturu ra, no te mea aitatu e arati'a e ti'a ai ia ratou ia haere no te fa'a'ohie i ta ratou mau ohipa.

Amui-tahi-raa o te feia 'ai-ha'apau (Coopérative de Consommateurs) :

No te fa'aitiraa mai i te moni-ho'o no te oraraa nei, ma te apitiraa, te fa'aterera'a e te hi'opo'araa a te huiraatira e te tu'atiraa e te «Fédération Nationale». Ua fa'a'o mai na rahiraa utuafare ra e piti mirioni.

Tauturura'a te tahi e te tahi (Mutualité) :

No te ha'apapuraa e te fa'a'anoraa i te tauturu totiare, te raveraa mai ei hopoi'a i te feia api e ia ratou o te ore e nehenehe e aufau i te ho'e ti'araa paruru no ratou iho, e aore ra te aufau i te utu'a i titauhia mai e o tei fa'anahohia mai e te C.P.S. Te ha'apapu nei te «Mutualité» i te afa'i mai i tana tauturu no te ha'amàmà i te mau ha'amau'araa o tei tupu i roto i te mau utuafare na roto i te ati-ma'i, e aore ra ati' 'e atu e o te fa'atupu pinepine i te hepohepo rahi i rotopu ia ratou. E ha'apa'ohia te reira mai te au-maita'i e te «Fédération Nationale» (22 mirioni mero).

Fa'atupuraa i te pute na te mau taure'are'a :

Na roto ia i te horo'araa i te pute ha'api'iraa, te ha'amaitairaa i te ite ohipa e aore ra i te ma 'imiraa (études universitaires, techniques ou artisanales).

Totaiete fa'atupuraa ohipa :

(Pae ohipa-rima rau o te fenua, pae tapiho'oraa, e te mau pù raveraa ohipa rarahi). Teie nei opuaraa, no te tauturu ia i te mau ha'araa e te fa'ahaere i mua e te fa'atupuho'i i te raveraa ohipa ia au i te fa'anahoraa tapura. E fa'aauhia atu teie nei opuaraa ma te au-maita'i e te mau fa'atereraa pae faufaa o te fenua nei.

Te vairaa i raro a'e i te tamaru o te Hau Farani e te Papa-Ture :

Te tu nei to maua mana'o, o vau iho nei e to'u mono, i te fa'ahaere i teie nei tapura-ohipa no te fenua nei i roto i te vairaa no te tamaru o te Hau Farani e te fa'atura i te Papa-Ture tei hohia mai ia tatou e o ta Francis Sanford tane, Peretiteni-mono no te Apooraa Hau, i ha'apapu i te tu'u i ni'a i tona ti'araa.

Parau fa'ahope'a :

Mai te peu noa atu e ua aramoinahia ia'u i te fa'ahiti i te vetahi mau parau faufaa roa, te ani nei au i te tahi e i te tahi i te fa'aara mai ia'u. E ha'apa'o roa vau i te reira e e mauruuru roa vau.
E e ore roa ho'i au nei e nehenehe e fa'aoti noa i teie nei ha'amaramaramaraa tapura ohipa ma te ore e fa'ahiti atu i te parau farii pae morare i muri nei, oia ho'i : «Mai te peu e, e farii noa atu outou e ia horo'a mai outou ia'u i to outou ti'aturiraa no te rave faaoti i tei fa'ahiti hia i ni'a nei no te maita'i o te huitaata o Porinetia Farani, te fa'aite hua ato'a nei ia vau ia outou e e ha'apa'o vau i te reira e ia mauruuru outou, e te fa'aite hua ato'a nei au e e aita roa vau e titau nei i teie toro'a no te imiraa moni i roto i te area taime o ta'u nei utu'a ti'araa Tepute e te hinaaro nei au e ia ite mai outou e no outou pa'ato'a nei au».

Marcel J. MANUEL
Candidat
Yves LAURENT
Suppléant